

A photograph of a sailboat's deck at sunset. The sun is low on the horizon, casting a golden glow over the sea and the sky. The sailboat's mast and rigging are visible in the foreground, and the deck is made of dark wood. The water is choppy with small waves.

ROBERT SIRICO

ZAGOVOR SVOBODNEGA TRGA

**Moralni
razlogi, ki
podpirajo
svobodno
ekonomijo**

Robert Sirico

ZAGOVOR SVOBODNEGA TRGA

Moralni razlogi, ki podpirajo svobodno ekonomijo

Robert Sirico

**ZAGOVOR
SVOBODNEGA
TRGA**

Moralni razlogi,
ki podpirajo svobodno ekonomijo

DRUŽINA 2013

ZAGOVOR SVOBODNEGA TRGA

Moralni razlogi, ki podpirajo svobodno ekonomijo

ROBERT SIRICO

Naslov izvirnika: DEFENDING THE FREE MARKET
The Moral Case for a Free Economy

Slovenski prevod: Sonja Trampuš

Spremna beseda: Andrej Naglič

© Robert Sirico, 2012

Regnery Publishing, Inc

© za slovensko izdajo: Družina d. o. o.

Prva izdaja

Jezikovni pregled: Janez Kajzer

Grafična priprava: Brane Beno, Družina d. o. o.

Oblikovanje naslovnice: Tjaša Štempihar

Izdala in založila: Družina d. o. o.

Odgovarja: Tone Rode

Tisk: tiskano v Sloveniji

Naklada: 500 izvodov

Ljubljana, 2013

Izdala založba Družina v sodelovanju
z Inštitutom Karantanja in Fakulteto za poslovne vede Katoliškega inštituta v Ljubljani.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

330.342.172(73)
17:330.342.14(73)

SIRICO, Robert A.

Zagovor svobodnega trga : moralni razlogi, ki podpirajo svobodno ekonomijo / Robert Sirico ; [slovenski prevod Sonja Trampuš ; spremna beseda Andrej Naglič]. - 1. izd. - Ljubljana : Družina, 2013

Prevod dela: Defending the free market

ISBN 978-961-222-961-0

266984448

KAZALO

Spremna beseda	
Uvod.	7
Uvod	
Konec svobode?	37
Prvo poglavje	
Spreobrnjen levičar	47
Drugo poglavje	
Zakaj brez svobodne ekonomije ni svobode . . .	69
Tretje poglavje	
Želite pomagati revnim?	
Ustanovite svoje podjetje	97
Četrto poglavje	
Zakaj je »ustvarjalno uničevanje« kapitalizma bolj ustvarjalno kot pa uničevalno	125
Peto poglavje	
Zakaj pohlep ni sprejemljiv – in zakaj ga je več v socializmu kot kapitalizmu	149
Šesto poglavje	
Poveličevanje enakosti	175

Sedmo poglavje	
Zakaj pametna dobrodelnost pomaga, socialna podpora pa ne	197
Osmo poglavje	
Državno zdravstvo: zakaj javno zdravstvo ni sočutno	221
Deveto poglavje	
Skrb za okolje ne zahteva vedno velike vlade .	251
Deseto poglavje	
Teologija ekonomskega človeka	273
Sklep.	295
Zahvala	299
Opombe	301
Stvarno kazalo	321

SPREMNA BESEDA

Uvod

Vsebine in argumentacije Zagovora svobodnega trga ni mogoče dobro in pravilno razumeti izven konteksta življenja in dela njegovega avtorja. Robert Sirico je duhovnik Katoliške cerkve ter so-ustanovitelj in predsednik inštituta Acton v Michiganu v Združenih državah Amerike. Inštitut Acton je bil ustanovljen leta 1990 z namenom promovirati idejo povezanosti med vero in svobodo. Po prepričanju sodelavcev inštituta zavezanost odprti, krepotni in humani družbi vključuje priznanje pozitivne vrednosti svobodnemu trgu in omejenim pristojnostim države. Zavezanost povezanosti med vero in svobodo vključuje tudi priznanje obstoja objektivnega reda moralnih vrednot, ki pa ne izključuje subjektivne narave ekonomskih vrednot. Nenadomestljiva je zato navzočnost pravičnosti, ki jo je potrebno razumeti kot zavezanost posameznika služiti skupnemu dobremu in tako prispevati, da je vsakdo deležen tistega, kar mu pripada. Zagovor svobodnega trga je torej nastal v ozračju družbenega nauka Katoliške cerkve in ustvarjalnega idejnega podjetništva, ki je najbrž ena izmed najbolj očitnih značilnosti življenja

ameriške civilne družbe. Za avtorja je mogoče reči, da je raziskovanje in uveljavljanje svobode njegov lastni način življenja (lat. *modus vivendi*). Pestra idejna zgodovina tega Newyorčana obsega druženje z levičarji kroga Jane Fonda, sodelovanje v gibanjih za pravice žensk in homoseksualcev in postopno sprejemanje konservativnih vrednot in praktičnih rešitev za najbolj aktualna družbena vprašanja.

Kot duhovnik Katoliške cerkve ima Robert Siri-co dragoceno in redko priložnost, da svoje pastoralno delo usmerja v nekoliko modernejše in zdravo svobodnjaško tolmačenje prvin in načel družbenega nauka Katoliške cerkve. Takšen pristop izvira iz razumevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin, temelječih na naravi posameznika in ne na družbenem položaju, razredu ali pripadnosti neki skupini. Sirico zase pravi, kako je doumel, da nima nobenega smisla govoriti o pravicah skupnosti, dokler ne razumemo, kaj pomeni pravica posameznega človeškega bitja. Avtorjevo razlago ekonomskega življenja posledično vodi prepričanje, da je pravica do zasebne lastnine temeljna človekova pravica. Zasebna lastnina namreč omogoča posedovanje ali pridobitev materialnih in nematerialnih virov, ki zagotavljajo človeku možnost poskrbeti zase in ohranjati raven dostojnega življenja. V ekonomskih vprašanjih Siricov pogled torej zaznamujejo ideje klasičnih liberalcev, kot so Ludwig von Mises, Friedrich Hayek in Milton Friedman. V tem kontekstu je razumljiv pogled na konkurenco kot sredstvo za izboljšanje kvalitete in cene proizvodov in spodbude za služenje drugim ljudem. Nakup, prodaja in in-

vestiranje pomenijo iskanje soglasja druge strani in omogočajo obstoj človekoljubnosti, dobroteljnosti in prostovoljstva. Nadalje avtorjev pogled pogojuje povezava med svobodo in človekovim dostojanstvom; prepričan je, da ustrezno uveljavljanje svobode v praksi krepi človeško dostojanstvo. Ekonomski človek (lat. *homo economicus*) po njegovem mnenju ne sme biti popolnoma sebično in samozagledano bitje, ampak ga mora voditi določena filozofija oz. teologija razuma, ki je skladna z naukom Katoliške cerkve in filozofinje Ayn Rand. Ta predvideva, da je svet razumljiv človeškemu razumu. Svet je namreč prežet s pomenom, ki mu ga daje ustvarjalni Bog, vsak trenutek vključen v dejavnosti in obstoj sveta.

Modernejšo in bolj svobodnjaško razlago družbenega nauka Katoliške cerkve je razvijal tudi veliki angleški katoličan 19. stoletja, sodobnik kardinala Newmana, občasno pa je z njim tudi polemiziral. Baron John Acton je veljal za najbolj izobraženega Angleža svojega časa; magister zgodovine je svoje življenje posvetil študiju zgodovine svobode. Najpomembnejši zaključek poglobljenega baronovega dela je bila ugotovitev, da je politična svoboda temelj pravične, dobroteljne in usmiljene družbe in najboljša varuhinja pravic verske svobode. Lord Acton je znanstveno prodorno utemeljil povezanost med vero in svobodo in postal navdih za ime in poslanstvo inštituta Acton v Michiganu. (www.acton.org)

Ekonomija v Zagovoru svobodnega trga

Zagovor svobodnega trga je na nek način prispevek k reševanju vsestranske krize sodobnega sveta. Brez občutka fatalizma je mogoče oceniti, da našo družbo obvladujejo izguba upanja, pomanjkanje smisla življenja, brezciljnost, zloraba svobode za neodgovorno obnašanje, izgon judovsko-krščanskega pogleda na svet iz javne sfere, kriza zaupanja, posvetni relativizem, izguba etične logike in razmah filozofskega materializma. Vse to vodi do subtilnega, postopnega in počasnega propadanja razumevanja človeka kot humanega bitja. Smisel človekovega obstoja postaja nakupovanje oz. potrošništvo, ki pravzaprav onemogoča kapitalizem. Ne dopušča namreč akumulacije kapitala, ker ne spodbuja varčevanja, za katerega je nujna kultura investiranja, tj. prelaganja zadovoljstva v prihodnost. Prav kapitalizem pa je ekonomska sestavina naravnega toka svobode. Ponuja široko pravico lastništva, poštenosti, enakopravnosti in priložnosti za dobrodelnost. Dosledno spoštovanje svetosti zasebne lastnine in načela pravne države pozitivno vpliva na ohranjanje kulturne identitete in rastoč življenjski standard za vse razrede oz. sloje prebivalstva. Človekove pravice in temeljne svoboščine so najbolj ogrožene takrat, ko se krši pravica do zasebne lastnine.

Brez svobodne ekonomije torej ni svobode, ki je sicer po redu stvarjenja vtkana v naravo človeka. Svobodna ekonomija omogoča človeštvu na miren način presegati vprašanje pomanjkanja materialnih virov. Zasebna lastnina namreč omogoča trgova-

Robert Sirico je katoliški duhovnik ter predsednik inštituta Acton v Michiganu (ZDA). Inštitut je bil ustanovljen leta 1990, da promovira idejo o povezanosti med vero in svobodo. Sodelavci inštituta so zavezani odprti, krepostni in humani družbi, ki priznava pozitivno vrednost svobodnemu trgu in omejenim pristojnostim države.

Avtor pričujoče knjige Robert Sirico je mojster pisane besede. Z neprekosljivo jezikovno eleganco, združeno z izjemno izpovedno močjo, razgrinja pred nami pester razpon ključnih gospodarskih in bivanjskih izzivov današnjega časa. Njegova prepričljiva predstavitev odgovorov na zastavljena življenjska vprašanja, kako naprej, je za bralca tako zanimiva, da obogaten z novimi spoznanji knjige ne odloži do konca.

dr. Lovro Šturm

V Zagovoru svobodnega trga duhovnik Robert Sirico izhaja iz družbenega nauka Katoliške cerkve in dosledno ostaja v njegovih okvirih. Pogled na ekonomsko življenje utemelji na svobodni gospodarski pobudi in svobodnem trgu, ki sta sredstvo v službi dostojanstva in svobode človeka.

mag. Andrej Naglič

ZALOŽBA
DRUŽINA

22,00 EUR

V pravem pomenu je kapitalizem ekonomska sestavina naravnega toka svobode. Kapitalizem ponuja široko pravico do lastništva, poštena in enakovredna pravila za vse ljudi, dosledno upoštevanje pravil lastništva, priložnosti za dobrodelnost in široko uporabo virov. Povsod, kjer je bil resnično uveden, je spodbujal ustvarjalnost, rast, obilje in predvsem ekonomsko uporabo načela, da ima vsako človeško bitje svoje dostojanstvo, ki ga je potrebno spoštovati.

Robert Sirico